

ר.ל.

פ ר ת י כ ל מט כ"ט 2/ט

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
ירושלים, יום ד', כ"ז בחמוז הש"י - 12.7.50

חברי הועדה הנוכחים:

- נ. ניר - היו"ר
- ע. אסף
- מ. בן-עמי
- י. בר-יהודה
- ד. בר-רב-האי
- ב.צ. דינבורג (באחור)
- ז. ורהפטיג
- ק. כהנא
- מ.ד. לוינשטיין
- י. לם
- א. לנקין
- א. פרמינגר
- י. קליבנוב
- ה. רובין
- א. תבורי (באחור)

מוזמנים:

- ה. כהן - היועץ המשפטי
- ח. וילקנפלד - משנה ליועץ המשפטי
- א. ידין - משרד המשפטים

הישיבה נפתחה בשעה 08.45.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה.

בשבוע שעבר החלטנו לשבת היום עד שעה 1
בצהרים, כדי לגמור את העבודה שבפנינו. בינתיים באו היום יושבי-ראש
ועדת המשנה לחוקת השיפוט בצבאי בדרישה לקיים את הישיבה רק עד 11,
כי הם מוכרחים לקיים היום ישיבה. הסכמתי כי ישיבתנו תתקיים עד
11.30.

חמצאו בחיכם מכתב של עו"ד גולדברג המציע

תיקון לחוק הגבלת שכר הדירה. עסקנו בענין זה בוועדת המשנה והחלטנו שאין
אנחנו מציעים שום דבר בענין זה, אלא מביאים זאת לידיעת חברי הועדה
והרשות בידי כל אחד מחברי הועדה לקחת עליו את היוזמה החקיקתית
הפרטית ולהכניס זאת בחור הצעת חוק לכנסת. בקשר עם זה ~~עצמא~~ התעוררה
בוועדת המשנה השאלה עד כמה יש או אין לוועדת החוקה יוזמה חקיקתית.

היו"ר נ. ניר:

אינני מעמיד כרגע את השאלה הזאת בפני הוועדה, אבל כשיהיה לנו זמן נצטרך לדון על השאלה התיאורטית הזאת.

הועבר אלאא ע"י הכנסת חוק האזרחות לוועדה

משוחפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הפנים. יו"ר הוועדה הזאת יהיה חבר ועדת החוקה. כתבתי פתק ליו"ר ועדת הפנים, אך עדיין לא הספקתי לבוא אחר בדברים. אין זה מונע מאתנו להחליט מצדנו כמה חברים אנחנו מציעים לוועדה ולקבוע את החברים שישתתפו מצדנו.

כמו כן העבירה לנו הכנסת ארבעה חוקים

קטנים: חוק לתיקון פקודת הפיצויים (הגנה); חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט העירוניים; חוק לביטול עונש מלקות וחוק לתיקון פקודת הירושה. עלינו לחליט למי נמסור את הטיפול בחוקים האלה.

כשנסיים את הדיון על העניינים האלה, נעבור

לסדר היום הרגיל, אשר בו עומדה השאלות הבאות:

1) חוק עשיית דין בנאצים ובעוזריהם, שחזר

מועדת המשנה והועבר לכל חברי ועדת החוקה. לא קיבלתי הערות לחוק הזה, ויש בו רק הסתייגות אחת לחבר הכנסת לם, אשר עליה נצטרך לדון.

2) עלינו לקבל החלטה בענין החלטת הממשלה

בדבר שריט & יחרימו ישיבות ממשלה.

3) גמר הדיון איך ניגש לעיבוד החוקה.

במלאי שלנו בוועדת המשנה נמצא החוק לתיקון

פקודת התעבורה, שועדת המשנה כמעט גמרה את הדיון בו והוא יישלח לכל חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, עם ההסתייגויות; וחוק הגנת הדייר (השכרת משנה), אשר נמצא בדיון בוועדת המשנה.

י. לם:

אני רוצה לבקש הסברה מדוע ששמחוקקייט חוק

בענין ממלא-מקום הנשיא, הדבר מועבר לוועדת

הכנסת. אני מבקש להעמיד סעיף לסדר-היום: העברת חוקים לוועדה.

חוק האגרוחות.

י. בר-יהודה:

המספר הכולל של חברי הועדה לחוק זה, משתי הועדות, צריך להיות כזה שיאפשר השתתפות כל הטיעות. לכן נדמה לי שהמינימום הוא 7-7 או 8-8 מכל ועדה, כי הועדות הקטנות ביותר שיש לנו, הן בנות 15 חבר. אני מציע להשאיר בידי יושבי-הראש את ההחלטה אם זה יהיה 7-7, או 8-8; שהם יבואו בדברים עם באי-כוח הטיעות, יקבעו מאיזו ועדה, ומי וכמה.

ד. בר-רב-האי:

אינני רוצה להתקשר למספר, אבל זה צריך להיות הכיוון.

י. קלינרוב:

המספר הזה אינו מוגזם, כי התחייבנו להכניס לוועדה שני חברים ערבים.

י. לם:

חשבתי על ועדה יותר קטנה, אבל יתכן שלא נוכל לעשות זאת. לכן אני מציע לבנות את הועדה הזאת כפי שבנינו את כל הועדות: מ-15 חבר. יותר קל יהיה לנו למסור את החבר ה-8 לוועדת הפנים.

היו"ר נ. ניר:

אני מקבל זאת לחשומת לבי ואדבר עם היו"ר ועדת הפנים בעניין זה. נסדר כך שכל הטיעות תהיינה מיוצגות, ואם אוסיף: לפי גודלן, הרי הכוונה היא לסייע הגדולת ביותר.

הצעת י. בר-יהודה נתקבלה.

חוק לתיקון פקודת הפיצויים (הגנה);
חוק לתיקון פקודת בתי-המשפט העירוניים;
חוק לביטול קונש מלקוח;
חוק לתיקון פקודת הירושה.

היו"ר נ. ניר:

אני מציע למסור לשלושה אנשים לטפל במשך
שבוע ימים בארבעת החוקים האלה. בעצם, מלבד

החוק לתיקון פקודת הפיצויים, אין הרבה מה לדבר על החוקים האלה.
אינני מציע ששלושה אנשים יהלימו על החוקים האלה באופן סופי, אלא
יביאו זאת בחזרה למליאת הועדה.

ח. רובין:

אני מציע למסור את ארבעת החוקים האלה
לוועדת המשנה שבחרנו בה לחוקים שונים, בה

שמונה חברים.

הצעת ח. רובין נתקבלה.

חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

הינו"ר נ. ניר: העברנו את נוסח החוק אשר נהקבל על-ידי ועדת

המשנה לכל חברי הועדה מכיון שמצד החברים

אין הערות, אני רוצה לעמוד בקצרה על התיקונים שהכנסנו לחוק.

התיקון העיקרי היה בסעיף הראשון. החוק

היה בנוי רק על עבירות שנעשו ע"י הנאצים שהן בגדר פשע כלפי האנושות

או שהן בגדר פשע-מלחמה. אנחנו הכנסנו בסעיף הראשון עבירות שהן בגדר

פשע כלפי העם היהודי. אח"כ הכנסנו את הפרטים לפי האמנה למניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם.

בסעיף 2 עברנו על סעיפי החוק הפלילי והכנסנו

סעיפים נוספים.

חלקנו את סעיף 10 והבדלנו בין אחריות של

פושע ובין אחריות של אדם נרדף.

ישנם עוד תיקונים קלי-ערך, אבל אלה הם

התיקונים העיקריים שהכנסנו.

י. בריהורה: קודם כל שאלה: אי נני מביין מדוע הבדילו בין

סעיף 2 ו-4; האם אין זה אותו עניין? בסעיף 2

נאמר שאם אקרא דברים מסויימים נעשו מחוץ למדינת ישראל, אבל לו נעשו

במדינת ישראל היו נחשבים כעבירה ועושיהם היו נענשים, הם ייענשו לפי

החוק הפלילי כאילו המעשים נעשו במדינת ישראל. מה ההבדל, בענין זה,

אם המעשים האלה נעשו במחנה אא הסגר או לא במחנה הסגר? מספיק אם אומרים:

"בארץ עויינת". אני אמנם חושב כי צריכה להיות הבדלה, אבל על מנת

להחמיר בעונש; אם אין החקירה בעונש, אין טעם להבדלה הזאת.

אני מערער על סעיף 10(א). הנסיבות המתוארות

בסעיף זה יכולות להיות גרות להקלת העונש, אבל אינן יכולות לשחרר מאחריות

פלילית. אני רוצה להזכיר לכם שההצעה הזאת הוצעה בויכוח הראשון בוועדה,

ואני אז התנגדתי לה.

הינו"ר נ. ניר: כוונת הועדה הייתה שבמקרה שקיימות הנסיבות המקלה

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
12.7.50
חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

האו"ר נ. ניר:

ואם בית-המשפט משוכנע כי הנאשם עשה כל מה שביכולתו כדי למנוע את תוצאות המעשה, הוא לא ישא באחריות פלילית.

י. ברייהודה: במקרה כזה אפשר להקל בעונש, אבל לא לפתור

מאחריות פלילית. אני נגד זה שאדם כזה

ישוחרר מפני שהוא עשה מה שעשה מתוך פחדנות.

17

ה. כהן: הסעיף אצא אומר כי אם אדם עשה מעשה שהיה

צריך לעשותו כדי להגן על עצמו, או על אדם

אחר או על רכושו, ומכנה ממשיה היחה נשקפת לאותו אדם או לאדם אחר או

לרכושו, והמעשה שעשה היה נחוץ כדי לסטיר ממנו את הסכנה הזאת, כי אז

ייסלח לנאשם.

י. ברייהודה: אם אדם, בכדי להציל את בתו, שאמרו לו כי

יאנסו אותה ויהרגו אותה אם לא יהרוג מישהו

אחר, הרג מישהו אחר, הוא אינו פסור בעיני מאאאא מאחריות פלילית, גם

אם עשה כל מה שיכול היה לעשות כדי למנוע זאת, ז"א ביקש לא לעשות זאת

ועיכב זאת לחצי שעה, אך לבסוף רצה כי אין לו ברירה ועשה זאת.

א. לנקין: אני מתאר לי כי כוונת המציעים היחה ליהודים

שהכריחו אותם לעשות זאת, והרי פה כתוב

"כל אדם".

היו"ר נ. ניר: המדובר הוא על אדם נדרף, ולאדם נדרף יש פירוש:

"אדם הנמנה עם קיבוץ לאומי, גזעי, דתי או

פוליטי שנדרף ע"י השלטון העויין".

י. ברייהודה: בסעיף 17 לפקודת החוק הפלילי נאמר: "פרט

למעשי רצח ועבירה כלפי המדינה שענשים עליהן

בעונש מות, הרי שם מעשה שנעשה ע"י אדם שהיה אנוס לעשותו מחמת איומים

שבשעת עשותו את המעשה נהנו יסוד מספיק לחשוש שהתוצאה תהיה מיתה בו ברגע

או חבלה חמורה לאותו אדם, אם לא יכנע לאיומים - אינו עבדה." כלומר,

גם בפקודת החוק הפלילי הפירו בכך שלא בכל המקרים שאדם היה אנוס לעשות

רל.

י. בר-יהודה:

מה שעשה, אפשר לפטור אותו מאחריות פלילית. אני אומר כי כל מה שקשור בחוק לעשיית דין לנאצים ולעוזריהם הוא הרבה יותר חמור מאשר עבירה כלפי המדינה בתנאים רגילים. כל דבר שנעשה בתנאים כאלה, אני יכול לראותו כמעשה עזרה לנאצים, והוא גרוע יותר מאשר עבירה כלפי המדינה. אם בחוק הפלילי, כשהמדובר על תנאים רגילים, קובעים כי במקרים מסויימים אי-אפשר לפטור אדם מאחריות פלילית גם אם הכריחו אותו לעשות מה שעשה, לא כל שכן בחוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

ח. כהן:

אני חושב כי סעיף 17 הוכנס לכאן בטעות וצריך היה להיות סעיף 18.

ז. ורהפטיג:

צריך לגשת לענין הזה מתוך ידיעת העובדות.

היו עובדות במקומות רבים שיהודים עונו ומונו מתוך כפיה, נגד רצונם. היו מקרים שיהודי קיבל את המינוי ליוזנראט מתוך כפיה, מפני שאימו עליו, והוא קיבל זאת מתוך כוונה לעשות הכל מה שבידו כדי להקל וגם עשה כל מה שבידו כדי להקל. יש דוגמא קלאסית של צ'רניאקוב בוארשה, שכאשר ראה כי הסתבך בפשעים הנאציים, הוא איבד את עצמו לדעת. היו הרבה צ'רניאקובים כאלה. בשביל אנשים כאלה פסק של חיוב בדין, אפילו אם יהיה זה יום מאסר, הרבה יותר קשה מאשר בשביל האחרים עשר שנות מאסר, כי הם יודעים שעשו הכל מה שיכלו לעשות ואין הם רואים את עצמם אשמים. יהיה זה פשע מצדנו אם לא נתן לבחי-המשפט אפשרות לשחרר את הנאשם מאחריות פלילית, כאשר הם יגיעו לידי שיכנוע כי אותו אדם קיבל את המינוי מתוך כפיה ועשה הכל כדי למנוע את התוצאות של מעשיו, כי סעיף 17 מדבר על כפיה ממשית. נוסף לכך, הוצאנו מהכלל רצח. היו גם עובדות שמחחרת הכניסה את אנשיה לתפקידים כאלה כדי לפעול במחחרת; האם אי-אפשר יהיה לזכוח אותם בדין? אני מדגיש כי ישנן סיטואציות בהן חיוב בדין עם עונש הקל ביותר, הרבה יותר קשה מעונש כבד בסיטואציה אחרת, כי חשוב כאן עצם החיוב בדין.

י. לם:

בהתפתחות המדע אמצא היורדי בזמנים
האחרונים ישנן מדינות רבות שהולכות לפי
השקפת בר-יהודה, אם כי אני מתנגד לה בכל לבי. זוהי השקפה שבקביעת
העובדה שאדם עשה פשע, אאך לא חשוב אם האדם עושה הפשע, אלא חשוב קודם
כל הפשע, וכדי לחנך את העם צריך להעניש את הפושע. ז"א, אין לוקחים
את האדם אלא את הפשע. אם למשל נחוץ שרייק או מישהו אחר ייחלה כיון
שזה לטובת העם, הרי מוצאים אותו אשם, גם אם מבחינה סובייקטיבית אין
הוא חושב שהוא אשם ולא עשה את אצף הפשע, כי מספיק אם הדעה האחרת
חושבת זאת לפשע.

אני חושב כי אסור לנו להכניס אנשים

לקטגוריה של פושעים, כאשר כל אדם הגון יודעי כי באותן הנסיבות היה
מתנאג כמוהם. בר-יהודה אמר בישיבה שדנו על זאת: יתכן שגם אני הייתי
מתנהג כמוהם, אבל כך צריך לנהוג אצא לגביהם. יש לנו בענין זה חילוקי-
דעות עקרוניים. אין אנחנו יכולים לבנות חוק בענין תליתם או אי-תלייתם
של אנשים, רק כדי שאחרים ידעו כי אי-אפשר להחנהג כך, כדי לחזק את
כוח ההתנגדות. אני אומר כי חוק פלילי צריך להתחשב עם הפשע, ואנחנו
עשינו בחוק זה את המינימום שאפשר היה לעשות: נתנו לביה-המשפט את
האפשרות לשחרר אדם מאחריות פלילית, כאשר הוא משוכנע שאותו אדם
עשה הכל כדי למנוע את החוצאות של מעשהו או כדי לא לעשותו. ישנם
הרבה מקרים שלא עשרים שנות המאסר קובעות בשביל הנאשם, אלא עצם
החיוב בדין.

אני חושב כי לא מצינו הכל בסעיפים 17-18

של החוק הפלילי, ונצטרך לבנות את הסעיף הזה מחדש. ישנם כמה אלמנטים
גם בסעיף 17 וגם בסעיף 18, שצריך להוציאם.

לכן אני מציע לאשר את הרעיון של שחרור

מאחריות פלילית במקרים מסוימים, ולמסור לוועדה המשנה לשקול מחדש
מה צריך להוציא מכאן ומה אין צורך להוציא מכאן.

מ. בן-עמי:

אני רוצה לאמר לבר-יהודה כי אני חונסתי

בעיקר על המשנה, על התלמוד ועל המקרא, ואני

יודע את הפיסקא: "אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו". מפני שלא

עשיה זאת, אהה יכול להגיד: אם אעשה, תעטישו גם אותי. אבל אם תהיה

מ. בן-עמי:

במצב כזה, אולי תהיה לך גישה אחרת. אין אנהנו אומרים כי יסולח לאדם שרצח ממש, אלא אנהנו מדברים ~~על~~ רק על שיתוף פעולה במסיבות כאלה שאותו אדם, אם לא היה משתף פעולה, היה עלול להיות נרצח, הוא או בני משפחתו וכו', ואין זאת שאלה של סחם כבוד. עלינו לראות לפנינו אדם רגיל. אין אנהנו מדברים על יחידי סגולה אלא על הרמה הרגילה של בני-אדם. מי שיוצא מהמסגרת הזאת של רמה רגילה של בני-אדם, ראוי להיענש, אבל מי שבתוך המסגרת הזאת, הוא אדם ולא יותר מזה. לא יתכן לא להבדיל בענין זה בין אדם נרדף ובין עבריין רגיל.

ח. וילקנפלד: למען האמת ההיסטורית אני רוצה להזכיר כי

בהצעה המקורית שהוגשה ע"י הממשלה לא היה

סעיף על פטור גמור מאחריות כלילית; היה רק סעיף הקובע שמסיבות

מסוימות חשבונה למסיבות מקלות המובאות בחשבון להמתקת העונש.

בנוגע לסעיף כפי שהוא נוסח ע"י ועדת המשנה,

אני רוצה לקבוע שאין כאן טעות, דווקא המשנה התכונה לסעיף 17, כפי

סמכות כאן. אני רוצה להסביר את הלך-ההחשבה שהביא את ועדת המשנה

להחליטה הזאת.

בסעיף 8 בחוק הזה אמרנו כי ארבעה מסעיפי

פקודת החוק הפלילי לא יחולו בחוק זה: 16, 17, 18, 19. סעיף 16 דן בבעלי

חפקידים שיפוטיים. ביטולו של סעיף זה לגבי החוק הזה, בא להבטיח כי

שופט נאצי לא יפתח מאחרי האיציטלא הליטוטית ויתחקק מאחזריות הפלילית.

סעיף 17 אומר שאדם שהיה אנוס לעשות מעשה מסויים, שאיימו עליו במוות

מידי, יהיה פטור מאחזריות פלילית. סעיף 18 הוא סעיף שהגנה העצמית,

במובן הרחב, כשאדם מגן על עצמו, על בני משפחתו או על רכושו. יתכן

שנוסח הסעיף יותר רחב, אבל במסך כל השנים של השימוש בסעיף הזה, זה

היה סעיף שהגנה העצמית.

ביטלנו את החולה כל הסעיפים האלה בחוק זה,

בחור גורם לפטור מאחזריות פלילית, אבל לגבי שלושה מהם - 16, 18, 19 -

אמרה ועדת המשנה בסעיף 11, שהם ישמשו רק גורם להמתקת העונש, מהטעמים

ול.

שהזכיר ד"ר ורהפטיג; שהאנשים עשו מעשה מסויים תחת כפייה ואונס, לא לשם הגנה עצמית. הועדה השבה כי לא נצא ידי חובתנו במקרים כאלה, אם נגיד שימתיקו את עונשם של האנשים האלה, אלא שהאנשים האלה היו במצב כזה שהם זכאים - לדעת ועדת המשנה - להיות פטורים מאחריות פלילית. כלומר, אם קיים האלמנט הזה של עשיית המעשה מתוך כפייה, ואם קיים אלמנט שני, שועדת המשנה הבניה אותו לפעיק 10(א), והוא כי "בית" המשפט משוכנע כי אותו אדם עשה את כל שהיה ביכולתו, כדי למנוע את התוצאות שנגרמו על ידי המעשה או אי-המעשה" - אז אותו אדם יהיה פטור מאחריות פלילית.

בהודמנות זאת אני רוצה להשיב על השאלה של

בר-יהודה, בנוגע להבדל בין סעיף 2 ו-4. רק למראית עין יש פמיון בין שני הסעיפים האלה, כי שניהם משתמשים בקונסטרוקציה מסויימת.

הקונסטרוקציה הזאת נהוצה מבחינה משפטית. שני הסעיפים אומרים כי אם אדם עשה מעשה מסויים בארץ עויינת, הוא יהיה צפוי לאחריות פלילית כאילו עשה אותו כאן. אבל מבחינת החוכן, שני הסעיפים האלה שונים לחלוטין. סעיף 4 הוא סעיף פפציפי למחנות הסגר והוא קובע שורה של עבירות שועדת המשנה בדקה אותן וקבעה שהן שייכות לסוג זה.

(י. בר-יהודה: ומה אם העבירה שבסעיף 4(א)(2) - שידול לבעילת נשים

שלא כחוק על ידי איומים, תרמית או השקאת סמים - נעשתה לא במחנה הסגר?)

אם העבור על רשימת העבירות בסעיף 2 - והועדה עברה על שתי הרשימות -

תראה כי גם בו כלולות עבירות מסוג זה. הרשימה הזאת מופיעה בסעיף 4,

כי לפי המסיבות הידועות לנו אלה הן עבירות ספציפיות למחנה הסגר.

(י. בר-יהודה: מה ז"א "כפיית עבודה על אדם שלא כחוק"? היה שם חוק

של מהנה החסגר, וכל מי שעשה משהו, עשה זאת לפי אותו החוק). בריאא

של סעיף 4 נאמר: "אדם שבתקופת השלטון הנאצי, בארץ עויינת, בהיותו

ממלא תפקיד במקום הסגר מטעם שלטון עויין או מטעם הממונה על אותו

מקום הסגר, עשה מעשה כלפי אדם נרדף באותו מקום הסגר, שאילו עשהו

בשטח ישראל, היה אשם בעבירה על פי אחד מסעיפי החוק הפלילי המנויים להלן,

ייאשם בעבירה לפי חוק זה ---". בסעיף 4(א) צוינו העבירות המיוחדות

למקום הסגר. (י. בר-יהודה: אני אומר כי על עבירות אלה צריך להעמיד

לדיון גם אם הן נעשו מחוץ למקום הסגר.) היתה בדיקה של הסעיפים האלה,

ואנחנו יכולים לעשות שאת שנית, כדי לראות אם הסעיפים האלה באמת

מיוחדים לדברים שנעשו במחנות ההסגר. לדעת חברי הועדה, אלה הם

ח. וילקנטלד:

הטעמים אשר עליהם צריך להעניש רק אם העבירה נעשתה במחנות הסגר.
לגבי השטח שמחוץ למקומות הסגר, לגבי עבירות שנעשו באופן כללי בארץ
עויינת, הועדה התאימה רשימה אחרת והיא כלולה בסעיף 2.

אני מסכים להשאיר את סעיף 10(ב). אחת

י. בריהודה:

הדוגמאות למקרים שיהיה צורך להשתמש בו הוא

המקרה שדיבר עליו ורהפטיג, שתנועת המרי שלחה אדם להיות יודנראט או
אפילו להיות במטרה הנאצית, על מנת למנוע מעשים יותר גרועים.

(נ. ניר: ואם הוא עשה כדי למנוע, אבל לא מנע למעשה?) אני מוכן

למחוק את המלים "מנע למעשה". אני מסכים שאפשר לשחרר אדם כזה מאחריות

פלילית. אבל לגבי סעיף 10(א), גם במקרה שהכוונה היא לסעיף 17 וגם

במקרה שהכוונה לסעיף 18, אינני מסכים בשום פנים ואופן לפטור אדם

כזה מאחריות פלילית. לם רוצה להתחרות בבן-גוריון, ולכן על מה שלא

מדברים, לענין או לא לענין, הוא צריך להזכיר, אם לא אח צ'כיה אז

את הונגריה. איזו שייכות יש בין כל הדברים האלה ובין מה שהיה במשפט

רייק?

כאשר מדובר על פשעים רגילים - וגם כאן אינני

יודע אם צריך להיות פטור מאחריות - וכאשר אומרים שהפטור הוא חוץ מאשר

במקרי רצח וכו', אני יכול להבין זאת. אני מדבר על יסוד עובדות שהיו,

ואני אומר שכל חבר יודנראט שישב שם לא מפני ששלחו אותו לשם, הוא פושע,

הוא עוזר-נאצים. (י. קליבנוב: זהו זיוף ההיסטוריה והעינויים של ששה

מליון יהודים!) הוא עוזר-נאצים אם כי הוא עשה זאת מתוך הרגש הבהמי

המיוחד שיש לכל אדם, לשמור על חייו; כי אחד הדברים המברילים בין אדם

ובהמה הוא גם זה שאדם יודע כי לעתים צריך לאחרג ולא לעבור. אני מוכן

להסכים שצריך לבדוק, אולי ישנן מסיבות מקלות, אבל אין לשחרר מאחריות

פלילית.

ורהפטיג הביא כדוגמא את צ'רניאקוב. אני מבקש

ממך, ורהפטיג, לדבר עם חבריך בתנועת המרי בצוארשה, והם יאמרו לך כי הוא

הוציא פסק-דין אמת על עצמו, מפני שאם הוא לא היה מאבד את עצמו לדע,

צריך היה לעצמיד אותו למשפט על עזרה לשליחת עשרות אלפי יהודים להשמדה.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
12.7.50
חוק לעטיית דין בנאצים ובעוזריהם.

ר.ל.

י. בר-יהודה:

חבריך שהיו במרי בוארשה, התקוממו נגדו. היו חברי מפלגתי שנכנסו ליודנראט. אנחנו זרקנו אותם מהמפלגה וחושבים אותם לעוזרי-הנאצים. (אני יכול לתת לך שמוח; שאל את חברי וילנה והם יתנו לך את השמות). אני שמח כי כאלה היו מעטים מאוד, אבל היו כאלה.

אני חושב כי גם בסעיף 11 צריך לאמר: חוץ מאשר במקרה של סעיף 16 לפקודת החוק הפלילי, כי כפי שאצאצאצא צעצאץ שהסעיף מנוסח כעת, הוא נוחן אפשרות לשופט נאצי להתחמק מהאחריות הפלילית. מה ההבדל בין שופט נאצי ובין איש הגסטאפו? שופט הוא אחד הפסבדוניים של השלטון הנאצי בגרמניה. ת. וילקנפלד: אבל יש אלמנט נוסף: שהוא עשה כמיטב יכולתו כדי למנוע את חוצאות מעשהו). אינני רוצה לתת לו הקלות - כמו שאינני רוצה לתת הקלות כאלה לאיש הגיסטאפו - מפני שבמקרה מסויים הוא עשה טובה לאיזה יהודי או יהודיה. לכן אני מציע להוציא מן הכלל את סעיף 16. לכל היתר אני מסכים.

בקשר עם הפירוט שבסעיף 2 וסעיף 4. אמנם יש דברים שצריכים להשאר, כמו למשל "תקיפה סתם", בסעיף 4, אבל לעומת זאת יש כמה דברים שאינם נוגעים דוקא למקום הסגר, כמו סעיף (2) - שידול לבעילה נשים שלא כחוק על ידי איומים, חרמית או השקעת סמים. חוץ מזה, אינני מבין את הניסוח! "כפית עבודה על אדם שלא כחוק". הרי שט עשו הכל לפי חוק ההשמדה!

ת. וילקנפלד: למען האמת ההיסטוריה אני צריך לאמר כי הסעיף הזה לא היה בהצעה המקורית.

א. לנקין: אני רוצה לשאול מה הניע את משרד המשפטים בהצעתו המקורית, להציע הצעה אחרת.

ח. רובין: בסעיף 10(א) מוצאים מאחריות הפלילית אנשים

שפעלו תחת לחץ או איומים, אצאצאצא ונאלצו

לעשות את מעשיהם תחת לחץ ואיומים. אינני לוקח כדוגמא דוקא את אנשי היודנראט, כי אני חושב שרובם לא כל כך הוכרחו בהתחלה לעשות את מה שעשו; אבל אני לוקח דוגמא אחרת: את הקאפו. לפי סעיף זה

ח. רובין:

יהיו משוחררים מאחריות כל ה"קאפו'ס" במחנות ההסגר. הכריחו אותם להיות "קאפו'ס". הם גם יגידו כי לא הרביצו בכל הכוח, אלא יותר חלש, ולא הרגו אלא רק שברו רגל, בשעה שלו היה עושה זאת אחר, היה הורג.

כל אחד מאתנו יודע כי הוא יכול להיכשל במקום כזה. אינני אומר זאת מתוך איזה כס מוסרי גבוה; אני אומר זאת כאחד מאלה שלא עמדו במבחן הזה. אבל כשאני בא לדון על זאת, ואני במקצת יודע מה מתרחש לפעמים בארץ, אני אומר שטעיף זה נוהן הגנה לכל אדם מסוג זה; הוא יאמר כי עשה כל מיני דברים מפני שלא היתה לא ברירה אחרת. הוא יצטרך לשכנע את בית-המשפט. אני ישבתי פעם בבירור מסוג זה, ואחד הדברים הקלים ביותר הוא לשכנע את בית-המשפט שלו לא היה עושה זאת, היה עוד יותר גרוע. הסעיף הזה מחייב זיכוי מחלט של כל ה"קאפו'ס". אי-אפשר לקבוע כי חובה על השופט לזכות אותו במקרים כאלה. (נ. ניר: אם השופט משוכנע שהוא עשה כל מה שיכל?) איך היתה מציאות מסויימת, כפי שהיא מסתברת מתוך סיפורים? ה"קאפו" נכנס להפקידו מבלי לקפוץ עליו; נניח אפילו שאמרו לו: אתה צריך לקבל את התפקיד הזה. אח"כ הוא קיבל מקל וצריך היה להכות. הוא יהגונן בבית-המשפט ויגיד: נכון; הכיתי; הכיתי עד זוב דם; אבל אחרים עשו יותר גרוע. אני הקלתי, אבל לא היתה לי ברירה אלא לעשות זאת. השופט משוכנע מדברים האלה, כי העובדות הן נכונות. ובכל זאת, לפי הרגשנו, אם כי אדם כזה השתדל לא לפגוע יותר על המידה, הוא בכל זאת עשה זאת.

לא הייתי במחנה כזה; בכל זאת אינני מרגיש את עצמי פסול לדבר בענין זה. אני רוצה להגיד כי אילמלא היתה סלחנות מופרזת בענין זה, היו הרבה יותר כוחות מבינים את המתרחש בפרק זמן יותר קצר; אך לא רצו לראות זאת. אמרו: מה אפשר לעשות, אני צריך להציל את חיי ואת חיי משפחתי. היום יש לנו הערכה היסטורית מסויימת על הדברים האלה. יש לכולנו דעה אחידה בענין זה; לא של סלחנות,

אינני מציע לאסור על השופט לזכות את הנאשם במקרים מסויימים. אבל אני מציע לא להטיל על השופט חובה זיכוי

ה. רובינן:

במקרים אלה, ולהסחפק בחובה המתקת-הדין.

י. קליבנוב: אני צריך להודות על האמת כי שמעתי בכאב-

לב רב מאוד את דברי בר-יהודה ורובינן.

לדעתי, והבעתי זאת בקריאות-ביניים, זהו זיוף ההיסטוריה של עינויי

ישראל בזמן ההוא, אם אתם נגשים לכל הפרובלימה הזאת מנקודת-השקפה

סקטוריונית קטנטונה של חוג צר, -אמנם אמיץ ויפה - שנקרא תנועת

המרי. תנועת המרי, רבותי, היתה אולי אחוז אחד מכל ששה המליונים

האלה. (א. פרמינגר: זה היה האסון). זה היה אסון הגלוה שלנו, אסון

ההיסטוריה הישראלית. אתם נגשים לבעיה הזאת כאנשי מתחרת ולא

כאנשים המרגישים את עצמם חברים ואחים לאותם מליוני היהודים

שניספו במלחמה הזאת. מליונים היו לעבדים; הגורל, הגלות, עשו

אותם לעבדים. האם אפשר לדון אותם ~~לפני~~ לכף חובה על שהלכו ועשו

מה שעשו ולא היה להם האומץ ~~לא לעשות אלא~~ שהיה לקבוצה קטנה?

אנחנו צריכים להגיד כי תנועת המרי היתה קטנטונה, תנועה של

בחורים ובחורות יהודים שהתחנכו בתנועה החופש היהודית, ה"בונד"

ופועלי ציון, ציונים וכו', עד כמה שהם היו מאורגנים. כמה אנשים

כאלה היו בוארשה או בוילנה?

אני צריך להגיד בגלוי כי יש לי חשש שאתם

מושפעים כמה שאתם קוראים בעתונות הרוסיה ומיחסם למשתפי-הפעולה

עם הנאצים. ברוסיה זה נכון. קודם כל, הסטנדרד והאכזריות של

הרוסים, אינם דוגמא בטבילי ואינם דוגמא לעם היהודי. שנית:

ברוסיה היו שטחים שלמים, אוקראינה, קרים וביאלו-רוסיה, ששיתפו

מעולה עם הנאצים, ולא סתם שיתפו פעולה כי אם בגדו בסובייטים

אחרי שלושים שנות משטר סובייטי, התמכרו לנאצים, השמידו את היהודים

ועשו כל מה שאפשר כדי להשמיד את הקומוניסטים. הרוסים השמידו

את הטטארים הקרימאים. כמה נשארנו משלושה מליון הטטארים הקרימאים שהיו

שם? אין זה יכול לשמש לנו דוגמא. אפילו תנועת "מקי" בצרפת

ובארצות אירופה המערבית, תנועת המתחרת, אינה יכולה לשמש לנו

דוגמא; שם היה מצב אחר, כי הגרמנים לא השמידו את הצרפתים שלא

היו במחחרת.

רל.

י. קליבנוב:

מי שחושב על מצב היהודים שם לא בעין

משוחדת כי אם מתוך הרגשת תעודת הגורל,

אינו יכול להכחיש לא רק שלא היתה זאת בגידה, כי אם, שלעתיים קרובות
 ואולי גם ברוב המקרים, היתה זה מעשה גבורה ומעשה לאומי מצד היהודים,
 להכנס ליודנראט, מפני שאי-אפשר היה להשאיר את עשרות אלפי היהודים
 האלה ללא שום עזרה וללא כל הדרכה. איך אפשר להגיד כי כל יהודי
 שנכנס ליודנראט, ע"י עצם כניסתו נעשה משתף פעולה עם הגרמנים
 ושאי-אפשר לסלוח לו? אני מוחה נגד הגישה הזאת. זהו באמת זיוף
 ההיסטוריה והתעללות בעצומי העם היהודי באותה התקופה.

אנחנו אמרנו כי את אדם יוכיח שהיה אנוס

מפני איום של מוות והוא עשה כל מה שהיה בכוחו כדי להקטין את
 תוצאות מעשהו - כי היו גם מקרים יוצאי דופן שאנשים כאלה השתמשו
 בדבר לתועלתם הפרטית - אז צריך לסלוח לו. אם נמצא את האנשים האלה,
 שעם היוחם ליודנראט עשו כמיטב יכולתם כדי להציל, הם אינם ראויים
 לעונש, אפילו הסמלי ביותר. אני חושב שהצדק ההיסטורי והצדק הלאומי
 דורש זאת. אין לגשת לבעיה הזאת מתוך ראייה איזה 10 אלפים בתורים
 אמיצים שהיו במחנה. (י. ברייהודה: לפי דבריו יוצא שמליונים
 היו "קאפו'ים"; הם היו מעטים!) בכל מחנה היו יודנראטים רבים. איך
 אפשר להגיד כי האנשים האלה אינם ראויים לסליחה באופן כללי?
 (י. ברייהודה: אתה אומר שאין כלל על מה לסלוח; שאין זאת אפילו
 עבירה?)

היו"ר נ. ניר: סעיפים 10 ו-11 הם שני סעיפים מקבילים,

אשר בהם מדובר על אחריות של אדם נדרף

ועל אחריות של אדם שאינו נדרף. חשבנו כי יש הבדל באחריות בין אדם
 נאצי ובין אדם יהודי שהיה נדרף.

לגבי אדם נדרף, אמרנו כי צריכים להיות שני

אלמנטים כדי לשחרר אותו מאחריות פלילית: א) צריכים להיות הנחונים

הקבועים בסעיף 17 לפקודת החוק הפלילי; ב) בית-המשפט צריך להיות

משוכנע כי אותו אדם עשה כל מה שהיה ביכולתו. אני שואל את רובין שאלה

פשוטה: מדוע אם הוא מבין שאדם מסויים אינו פושע, השופט לא יבין זאת?

רל.

היו"ר נ. ניר:

(ת. רובין: החוק מחייב אותו לזכות). בחוק כתוב שהשופט צריך להיות משוכנע כי אותו אדם עשה כל מה שהיה ביכולתו. ז"א, אותו אדם צריך להוכיח זאת לשופט, והשופט צריך להיות משוכנע כי לפניו עומד אדם חף-משע. מדוע רובין מבין זאת היטב, והשופט לא יבין זאת? אם לא נכניס את האפשרות הזאת, השופט יהיה חייב לתת לנאשט עונש, ואנחנו רצינו לתת לו אפשרות גם לא לתת עונש. האט לא יתכן מקרה כזה? אין אנחנו אומרים שחובה לזכות בדין בכל המקרים האלה, אלא רק נוהגים אפשרות כזאת.

סעיף 10(ב) אומר: "על מעשה שעשה או

נמנע מעשותו מתוך כוונה למנוע ומנע למעשה, תוצאות חמורות יותר מן התוצאות שנגרמו על-ידי המעשה או אי-המעשה." את מחקים את המלים: "ומנע למעשה", הרי זה כמו סעיף 10(א), ז"א שבית-המשפט משוכנע כי הוא עשה הכל כדי למנוע את התוצאות. סעיף קב) מדבר על מקרים שהוכחה לא הכוונה למנוע את התוצאות אלא עצם המעשה שמנע את התוצאות. בטעיף 10(א) נתנו לשופט אפשרות, במקרים ידועים שהוא משוכנע שכל מה שעשה "קאפו", למשל, שהוא בעצמו היה אדם נרדף, הוא עשה לטובת אדם נרדף. מדוע להעניש אדם כזה? הרי יכול להיות מקרה כזה. ני. ברייהודת: אז יקבל יום מאסר, אבל אינני מוכן לקבל שהוא לא עשה עבירה. אחת אפילו לא מציע לסלוח לו, אלא אומר שהוא לא עבר עבירה!) כתוב בחוק שהוא לא ישא באחריות פלילית; לא מדב שלא עבר עבירה. אינני מבין מדוע לא לתת לשופט את האפשרות הזאת במקרים כאלה. סוף כל סוף, אנחנו סומכים על השופטים. אם השופטם לא אהיו בטוחים, הם יהנו עונש קל ולא יזכו בדין.

אם למשל היה שופט נאצי שעשה כמיטב יכולתו

כדי להקל את תוצאות משפטיו, מדוע לא לתת לו חמש שנות מאסר במקום עשר שנים? אינני מבין את הדבר הזה. השופט יכול לשקול בכל מקרה אם אדם באמת עשה כל מה שביכולתו.

את סעיף 261 לפקודת החוק הפלילי הכנסנו

אח"כ; הוא לא היה בהצעת החוק. ובאמת צריך לתקן את הניסוח ביחס לכפית עבודה "שלא כחוק".

היו"ר נ. ניר: בסעיף 4 הכנסנו את העבירות היותר קלות,
ביחס לסעיף 2. למשל, סעיף 4(א)(2), שיקול
לבעילת נשים שלא כחוק על-ידי איומים, חרמית או השקאת סמים, בסעיף 2
8
א נאמר הרבה יותר: אונס, עבירות מין ועבירות בלתי טבעיות; אונס
בחרמית; מעשה מגונה בכוח וכו'. אבל אפשר להעביר את הסעיף הזה מסעיף 4
לסעיף 2; לא אעמוד על זאת.

א. פרמינגר: אני חושב כי אין זאת שאלה של ניסוח. אין
זה מקרה שהניסוח הוא נומק בנימוקיו של
קליבנוב. אף אחד מאתנו לא היה במחנה, על כל פנים לא בהנאים כאלה שעליהם
מדובר. אבל אני רוצה להגיד לכם: אני ראיתי אחד האנשים האלה, שכל
משפחתו נרצחה, ואחרי מאותעות אירופה שוחחתי עם מאות אנשים שהיו שם,
ביניהם כאלה שהיו עם הורי במחנה ונמלטו משם. אני התעניינתי בדבר הזה
ושאלתי יהודים: איך יתכן שהלכתם בצורה כה מסודרת, גרמנית, כך שאפשר
היה לבצוח 7000 איש מדי יום ביומו. קליבנוב אומר: הגורל. אינני מוכן
להסתפק במענה הזאת, כי אם כך, אני יכול ללכת הביתה. לא פגשתי איש כנה,
מבין עשרות ומאות, שלא ענה ששובה פשוטה על שאלתי: לו היינו מתנהגים
אחרת; לו היה זיק הקטן ביותר של התנגדות באופן פיזי, לא היו יכולים
לרצוח ששה מליון יהודים. יתכן שהיו מספיקים באופן פיזי לרצוח רק שלושה
מליון יהודים. אבל המצב היה שעשרות ומאות אלכיה מבין היהודים, המסכנים
והעלובים הללו, חשבו כי הם יסתדרו, ועזרו לגרמנים להכניס את האנשים
האלה למצב כזה, כשנתנו להם ביד את הסבון שעשו מהיהודים. אין להתעלם
מזה ששיתוף-הפעולה הוא שעזר לנאצים לבצע את זממם. שיתוף-הפעולה פירושו
אם מישהו נכנס ליודנראט או נהיה לקאפו מחוץ מתשבה שע"י כך הוא יציל
את עצמו. יותר מזה: לא היה איש שלא אמר לי כי "קאפו" צריך היה להוכיח
לגרמנים: הן נאמנותו, ואם לא הוכיח זאת, הוא נשלח כעבור זמן קצר לתא-הגז.
לא היה איש שלא אמר כי "קאפו" אשר לא עמד בקשר עם איזו שהיא קבוצה
מאורגנת ופעל יחד עם עורף ומתוך החיעצות של איזה שהוא מאורגן,
לא היה אכזרי. אם היה "קאפו" במשך שנתיים או שלוש שנים והוא לא שחף
פעולה עם איזה עורף, הוא היה מוכרח להיות פושע, מפני שאם הוא לא שבר
גולגולות והרג אנשים, שלחו אותו לתא-הגזים. יש עובדות ויש הוכחות
דקומנטאריות לכך.

רל.

א. פרמינגר: אומר לכם בגלוי: אינני רוצה להשאיר

זאת בידי השופט. מר קליבנוב, לנשל,

יכול להיות שופט בישראל; הוא יכול להתוות מהאים כי יש לו ההשכלה המתאימה. לא הייתי רוצה שהוא יהיה אשר ישפוט בענין זה ואינני רוצה להשאיר לו פתח לשחרר אנשים כאלה, בגלל "הגורל". הצעת בר-יהודה אינה פוהחת אשנב מוסרי, בו בזמן שההצעה הזאת עושה זאת, ונוהגת לשופטים הצסקה לזיכוי במקרים כאלה. (י. בר-יהודה: לא רק זאת; היא אומרת ליהודים מה עליהם לעשות אם יקרה כזאת שנית). אינני רוצה שצרפתי ישפוט על יהודים שנמלטו ממתנה הסגר, מה היה ומי לא היה "קאפו", כי אולי הם ישפסו מנוך אנטישמיות. אבל אני חושב כי מדינת ישראל אינה יכולה לסבול כי יבוא לכאן איש ששיחף פעולה עם הנאצים, וחשאר בידי השופט אפשרות לזכותו מפני איזה שהוא ספק.

אני משוכנע כי אם נטאל את רגבוה ומאזה

אלפי העולים שטבלו מהנאצים, ולאן דוקא אנשים מהישוב הוותיק - כי בעצם בולנו היינו במצב טוב ולא טעמנו את הטעם הזה - הם כולם יתמכו בהצעה הזאת. (י. קליבנוב: לא הייתי אומר מה שאמרתי אילולא הייתי בטוח בהפך.)

י. קליבנוב: מאין לקחו את הניסוח של כותרת סעיף 162:

שידול לבעילה נשים שלא כחוק על ידי איומים,

חרמית או השקאת סמים? העברית הזאת אינה ברוח.

ח. וילקנפלד: זה נלקח מהשוליים של הסעיף הזה.

ח. כהן: אני מבקש את סליחתכם אם מאיגרא רמא של

הזירה הסיפורית אני מביא אתכם לבירא-

עמיקחא של הזירה המשפטית היבשה.

החוק המונח בפניכם הוא היוצא מן הכלל

הראשון - ואני מקווה שהיחיד - אשר יש בחוק שלו, מן הכללים הרגילים

הנהוגים והמקובלים של החוק הפלילי. החוק הפלילי קובע כי אין זאת

עבירה פלילית לעשות מעשה אם הוא נעשה למעשה בלי רצונו של העושה.

אדם שעשה מה שעשה חוץ כדי איום, אונס, או שעשה מה שעשה מפני שפשוט לא

היתה לו ברירה אחרת, הוא מחגונן להצלת חייו, או להצלת חיי אשתו, או

ח. כהן:

להצלת רעהו או להצלת רכושו, הוא עושה זאת מפני שאחרת אינו יכול להמלט, או מפני שהוא נשמע ומציית להוראות חוקיות, לצו חוקי של הממונה עליו. אדם כזה, אומר החוק הפלילי, עושה מה שהוא עושה לא מתוך רצונו החופשי, וכלל גדול הוא שאין אדם נדרש על רעהו אלא אם הוא עושה מה שהוא עושה מרצונו החופשי. רבותי: זהו כלל של המשפט הפלילי, ואמרתי כי אני מקווה שאף פעם לא ייעשה ע"י הכנסת חוק אשר יפגע בכלל הזה, ושם אדם לא ישא בעונש על מעשה שלא עשהו מרצונו.

אנחנו הורסים את הכלל הזה בחוק הזה.

אנחנו אומרים כי סעיפים אלה ואלה של החוק הפלילי, לא יהולו בחוק זה. סעיף 16 אינו סוטה מעקרונות החוק הפלילי; הוא אינו פוטר את השופטים מאחריותם אלא מעניק להם חסינות מיוחדת בשביל עבודתם השיפוטית. לכן אינני רואה פגיעה בעקרונות החוק הפלילי כאשר אנחנו אומרים שלשופטים נאציים אין אנחנו נותנים את החסינות שאנחנו נותנים לשופטים רגילים.

אבל סעיפים 17, 18, ו-19, רבותי, הם

דברים היורדים לשוטשו של החוק. ע"י הוצאת סעיפים אלה ממסגרת החוק הזה, אנחנו מעמידים את החוק הזה מחוץ למסגרת הכללים המקובלים במשפט הפלילי; זה צריך להיות ברור. אנחנו אומרים: איש שעשה מעשה, /אעפ"י שעשה אותו שלא מרצונו, ישא בעונש על המעשה הזה.

לאחר שעשינו זאת, רבותי, חשבנו כי ישנם

אנשים שבכל זאת אינם ראויים לעונש כזה. אין אנחנו פוגעים בעיקרון שקבענו, שבקשר עם עבירות של הנאצים ועוזריהם אין אנחנו משחמשים בכללים הרגילים של המשפט הפלילי. אנחנו אומרים רק שסעיפים 17, 18, ו-19 לפקודת החוק הפלילי לא יחולו במקרים אלה. בית-המשפט יקבל מה שהוא יכול לקבל בהמתק-דינם. אל יחשוש ורהפטיג שאם יובא בפני בית-המשפט איש כמו שהוא תאר, הוא ישלח ליום-יומיים מאטר במקום לעתיים. בית-המשפט ישקול זאת **פאאאא** כמו שאדם אחר שוקל זאת, ובידי בית-המשפט **אאאא** יש כל האמצעים לא להטיל עונשים גם אחרי הרשעה, או לשחרר בהנאי, לשחרר בערבות וכו'. על כל פנים, יש בידי **במה** המשפט האפשרות למדוד לאדם כמידתו; לתת לו את המגיע לו.

ח. כהן:

ועדת המשנה, בבואה לחקן את הסעיף הזה

ולהכניס להצעת החוק את סעיף 10(א), עשתה

פריצה מסויימת בכל הקונסטרוקציה המשפטית של החוק. היא אמרה: בנוגע

לסעיף 17 - וקשה קצת להבין למה דוקא 17 ולא 18 - אנחנו עושים יוצא

מן הכלל ומשחררים את האדם מאחריות פלילית. אני חושב שהדבר הזה, לא

רק שהוא פוגע בכל מבנה החוק, אלא שע"י כך גם המטרה שועדת המשנה

רצחה להשיג, לא תושג. לפי הנוסח הזה אם אדם יבוא בפני בית-המשפט

והוא הרביץ מכות - אם להשתמש בדוגמא של רובין ובהתגוננו יגיד כי

יכול היה להרוג או לעשות משהו יותר גרוע, ההגנה הזאת לא תחול עליו,

מפני שביח-המשפט צריך להיות משוכנע לפי הסעיף הזה, שאותו אדם

עשה הכל כדי למנוע את המכות שהוא הרביץ ושהוא עשה הכל כדי לא להרביץ.

אי-אפשר להביא טענה, שאפשר היה לעשות יותר. גם אם "קאפו" יאמר כי

לא היכה בכל הכוח, אין בכך הגנה, כי הסעיף דורש שביח-המשפט יהיה

משוכנע כי הוא עשה הכל כדי למנוע את ההכאה הזאת. לכן חושבני כי

הסעיף הזה, כפי שנוסח ע"י הועדה, לא ישיג את מטרתו.

אני חוזר להצעת הממשלה. גתי המשפט

יכולים להיות וצריכים להיות נאמנים עליכם, שלא יטילו עונשים במקרים

שאינם מגיעים. הייתי מבין אילו הייתם מכניסים לחוק הזה או כתיקון

כללי לחוק הפלילי, שאפילו אם ביה-המשפט מצא אדם חייב בדין, אין הוא

מחוייב להטיל עליו עונש. הוראה כללית כזאת היא הוראה מאויינת,

מתקבלה על הדעת וכדאי לעשותה לא רק בשביל החוק הזה אלא גם בשביל

כל העבירות וכל הפשעים. אבל אל לכם לערבב עכשיו שני דברים שונים לגמרי.

השחרור מאחריות פלילית במקרה זה אינו מוצדק אם לא משחררו מאחריות

פלילית גם את המתגונן לפי סעיף 18 של החוק הפלילי וגם את המצייה, לפי

סעיף 19 של החוק הפלילי; ואם תשחררו אותם, לא תהיה כל הצדקה לסעיף

8 הקובע כי סעיפים 17, 18, ו-19 של החוק הפלילי לא יחולו לגבי עבירות

לפי החוק הזה. או שתחמשו בסעיפים 17, 18, ו-19 לפי החוק הפלילי,

או שתחקו אותם בחוק זה. אם תחקו אותם, תפקידו בידי בתי-המשפט את

ההכרעה במקרים כאלה.

עוד דבר: לפי החוק הקיים בארץ לא כל פושע

מובא בפני בית-משפט. ההכרעה בדבר, מי יועמד לדיון ויואשם, מופקדת ע"י

החוק בידי היועץ המשפטי ובידי עוזריו. בטרם שאנחנו נאשים איש, עלינו

ר.ל.

ח. כהן:

להיות משוכנעים כי האיש אמנם אשם לפי החוק, ולא זו בלבד, אלא שיש לנו הוכחות מספיקות כדי להוכיח את אשמתו. בכל מקרה שיש ספק, לא נעמיד אדם לדין. במקרה שנהיה משוכנעים כי האיש עשה מה שעשה לא מתוך הלך-רוח שלא צריך היה להתקיים אצלו אלא מתוך הענה עצמית בתום לב ומתוך כוונה לעזור ולהציל, לא נעמיד אותו לדין; את זאת אני יכול להבטיח. (י. קליבנוב: ואם אדם משאיר את הגנתו למשפט) אם אדם משאיר את הגנתו למשפט, הוא יכול להיות סמוך ובטוח שבתי-המשפט שלנו יקבלו את הגנתו, אם היא צריכה להתקבל. מי כמו מר קליבנוב יודע כי בתי-המשפט שלנו נוטים להקל ולא להחמיר; הם נוטים לרהמים ולא למשפט. אני אומר זאת מתוך נסיון מר של חובע כללי.

לכן, רבותי, את בכלל יש מקום לתיקון

בהצעת הממשלה, אני מציע תיקון כזה שיאפשר לבתי-המשפט, אם ימצאו לנכון, גם אחרי שיהייבו אדם בדין, לא להטיל עליו עונש. אני מציע למחוק את סעיף 10(א) ולכתוב בלשון זו:

"בית-משפט שמצא אדם חייב בדין על

עבירה לפי חוק זה, יהא רשאי, אם הוא אדם נרדף שעשה מעשה או נמנע מעשותו, מתוך כוונה למנוע תוצאות חמורות יותר מן התוצאות שנגרמו ע"י המעשה או אי-המעשה, או עשה את המעשה או נמנע מעשותו במסיבות שאלמלא סעיף 8 היו פותרות אותו מאחריות פלילית - לא להטיל עליו עונש".

י. ל.ל. אני מתנגד לכך שבמקרים כאלה ייקבע

כי הנאשם חייב בדין.

היו"ר נ. ניר:

היו שלוש הצעות לגבי סעיף 10(א):

(1) לחת לשופט אפשרות, במקרה שהוא

משוכנע כי הנאשם עשה כל אשר ביכולתו, לשחררו מאחריות פלילית;

(2) להשמיט את סעיף 10(א); (3) הצעת היועץ המשפטי, להכניס סעיף האומר

שבמקרה הנ"ל השופט יהיה רשאי שלא להטיל על הנאשם עונש, אחרי

ההרשעה.

מ. בן-עמי:

אתם רואים בהצעה הזאת מעין פשרה ואני

רואה בה חכמה יותר מאשר אילו היינו

מניחים זאת לטיקול דתו של המשפט. קודם כל, אתם אומרים מי אין

אי-הטלת העונש דבר מוחלט אלא שהשופט יכול להטיל עונש אפילו של

עשרים שנה. זה יכול להיות יותר קשה מאשר סעיף 11 א 11 המצויץ על

הקלות. (ת. כהן: אבל סעיף 11 חל גם על מקרים אלה). אין בסעיף

זה אפילו המלצה על הקלה. שנית: הבעיה היא אם ביסודו של דבר

בר-יהודה מעוניין כי ירשיעו אדם כזה בדין ושילך עם אות-קין. הרי זה

רק מחמיא את המסרה, כי אותה שם אות-קין על מצחו של אדם ועושה אותו

מנודה מתחברה, למרות שבית-הדין לא ראה מן הדין לחייב אותו אפילו

בעונש סמלי. מצד אחד מחליטים שאדם כזה אינו ראוי לעונש אפילו של

שעת-מאסר, ומאד שני מדביקים עליו אות-קין. זה אבסורד! או שיש

עברין ויש עבירה ויש עונש, או שאין עברין ואין עבירה! אז אין גם

עונש. ההכרעה אינה בין הרשעה בדין ואפשרות לא להעניש או הרשעה בדין

ואפשרות להעניש כמה שירצה השופט. גישחנו צריכה להיות אנושית. עלינו

להבין כי אדם יכול להשתלט אלאהעלצאא על עצמו ולהתעלות במידה מסויימת.

בהצעת ועדה הזאת היו סייגים לסטור

מאתריות פלילית: הסייג הראשון היה שסעיף 17 לפקודת החוק הפלילי אינו

נכלל בזה, ז"א, במקרה של רצח אינו בא בחשבון פטור מאתריות פלילית.

הסייג השני הוא כי השופט צריך להיות מעוכנע שאותו אדם עשה כל מה

שביכולתו כדי למנוע או להקטין את תוצאות מעשהו. אם כי אינני מסכים

שהשופטים שלנו נוטים להקל, אבל נכון כי אנחנו יכולים לסמוך על בתי-

המשפט. מה אדם רוצים מאדם כזה? האם אתם חושבים שהוא צריך היה למות?

הרי הוא היה אנוס.

אינני מוכן לחרוג מהעקרונות המקובלים במשפט

העברי אשר לפיו פוטרים אנוס כי אין הוא אחראי על מעשיו ואין זאת עבירה.

י. בר-יהודה:

אם לא תחבל הנוסחה שהציע היועץ המשפטי, אני

אעמוד על היקוני הקודם, כסמתייגות.

אני מציע להצביע על הצעת היועץ המשפטי מראש

בנוסח מתוקן האומר: "רשאי להמתיק בעונש או לא להטיל עונש כלל.

רל.

י. לם:

אני רוצה להציע פשרה: לתת לשופט אפשרות

לא להרשיע, אבל לקבוע הגדרה בהחלט

ליורדיקטורה הקונסטנטנאלית, המכירה בשני מקרים של זכות לא להרשיע: מקרה

אחד שאין הרשעה היות ואין אשמה (למשל, אם אדם אינו שפוי בדעתו) ומקרה

שני, כשיש עבירה, אבל יש סיבה לא לתת עונש, ואין מרשיעים.

אינני נבדל במסקנתי מקליבנוב, אבל אני

רוצה לתת ביטוי גם לדעה ברייהודה.

אני מציע להעביר את הענין הזה לוועדה

המשנה, כדי שהגדיר את הטעיף.

ז. ורהפטיג:

אני מאטרף לדעת בן-עמי בהתנגדות להצעת

הפשרה של היועץ המשפטי, שאינה מתקנת כלום,

ולו היה לי זמן הייתי מוכיח שהיא גם מקלקלת; בכל אופן, לענין הזה היא

אינה מוסיפה ועלולה רק לסבך.

אני מתנגד לתיקונו של לם, מכיון שהוא כלול

בחוק. בסעיף נאמר: "לא ישא באחריות פלילית", "ז"א שיש עבירה, אבל

פוטרים את הנאשם מאחריות פלילית.

אם יוצע למחוק את סעיף 10(א), אני אציע

למחוק גם את סעיף 10(ב). אחת משתיים: אם אנחנו אומרים שאין לנו גישה

סובייקטיבית אלא אובייקטיבית, אז זה צריך להיות ביחס לכל משתפי-הפעולה,

מבלי להכנס לנימוקים; או שאנחנו נוקטים גישה סובייקטיבית ומשאירים

בידי השופט להעריך את הסוכחות שהובאו בפניו ולהחליט אם צריך או לא

צריך לפטור מאחריות פלילית. איסאפשר לתת לנאשם אפשרות לטעון טענה כזאת,

ולא לתת לו אפשרות לטעון טענה אחרת.

י. ברייהודה:

אני חושב שנצטרך להכניס תיקון שיאמר בפפורש

כי איש שעשה מעשים כאלה לפי הוראות תנועת

המרי, פטור מאחריות פלילית.

ה. וילקנפלד:

מה שאמר עכשיו ברייהודה מוכיח כי יש צורך

להשאיר פתח למקרים של פטור גמור מאחריות

פלילית.

ר.ל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט

12.7.50

חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

אני מצביע הצבעה נסיון.

היו"ר נ. ניר:

הצבעה נסיונית

- 7. בעד השארת סעיף 10(א) כפי שהוצע ע"י ועדת המשנה -
- בעד הצעת הפשרה של היועץ המשפטי בתוספת של
- 7. בר-יהודה -

מסקנה ראשונה מההצבעה הנסיונית הזאת

היא כי כולם מסכימים לכך שיכולים להיות מקרים שאין צורך להטיל כל עונש. חילוקי הדעות הם באיזו צורה לעשות זאת. עלינו להחליט אם להחליט על זאת כאן או להעביר זאת לוועדת המשנה.

אם כבר מעבירים משהו לוועדת המשנה, אני

י. בר-יהודה:

מציע למסור לה גם לחקן את הסעיפים 2 ו-4.

אני מציע להעביר לוועדת המשנה לא רק את

ז. ורהפטיג:

סעיף 10 אלא גם את סעיף 11.

הוחלט: להתזיר לוועדת המשנה לעבר את הסעיפים 11, 10, 4, 2.

נעבור עכשו להסתייגוה של לם.

היו"ר נ. ניר:

אני מציע לבנות את החוק רק על פשעים

י. לם:

שנעשו כלפי העם היהודי, ז"א לצמצם אותו

מחד גיסא ומאידך גיסא להרחיבו בשני מובנים: להרחיב את החולתו גם על פשעים שנעשו בארצות שהשלטון הנאצי לא היה קיים בהן, אבל הנאצים השפיעו על העבירות - והיו ארצות כאלה - וכן לא להגביל את החוק בזמן לגבי פשעים שנעשו ע"י הנאצים בחקופת שלטונם, כי מעשים כאלה נעשו גם אחרי שהנאצים כבר לא היו בשלטון. ב-8 במאי עבר השלטון הנאצי, אבל הנאצים המשיכו להתקיים, ועוד נהרגו אנשים רבים. הם צאצא קיימים עוד עד היום בגרמניה, ועושים עבירות שאנחנו מעוניינים להעניש עליהן.

כדי שתבינו את הסתייגותי, אני מוכרח

לחזור לחוק למניעתו וענישתו של הפשע השמדה עם. אנחנו התאמנו את החוק

שלנו לאמנה הבינלאומית והיינו מוכרחים להוסיף שתי עבירות שהן פשע

כלפי העם היהודי: השמדה, או חילול של נכסים או ערכים דתיים או חברותיים

י. לם:

של יהודים; והסתחא לשנאת יהודים. אנחנו חשבנו כי לעבירות האלה יש מקום באמנה, אבל האמנה נתקבלה כפי שהיא נתקבלה.

אם נקבל את החוק כפי שהועדה הציעה

אוחו, ברור שאפשר ליהיה להעניש על השמדה או חילול של נכסים ותרבותיים או דתיים של יהודים, רק עד ה-8 במאי, ואין לנו כל תרופה לגבי מעשים שנעשים בגרמניה עד היום הזה. אפשר למעון שאין כוונת החוק לעשות דין בנאצים על מעשים שנעשו אחרי ה-8 במאי, והייתי מקבל את הטענה הזאת לו החוק הזה היה קשור באמנה בענין השמדה עם.

אני חושב שהפתנו המוסרית בחוק זה היא

להלחם באנטישמיות. אין סיכוי כי נוכל להכניס חוק מיוחד בענין זה. לו הועדה הייתה הולכת בדרך שהציעה הממשלה והיתה קובעת רק עונשים כלליים מבלי להכנס לעבירות כלפי יהודים במיוחד, הייתי מבין את דחיית הסתייגותי שהחוק יחול רק על יהודים. אבל הועדה הרחיקה לכת וקבעה מצד אחד פשעים ע"י נאצים כלפי כל האנושות ומצד שני הכניסה גם פשעים מיוחדים כלפי העם היהודי. ע"י כך היא סתמה את הדרך לחקיקת חוק מיוחד בענין היהודים. לכן אני אומר כי מוטב שנוותר על רצוננו לענוש נאצים על עבירות שעשו כלפי עמים אחרים ונחוקק את החוק הזה כחוק מיוחד לעבירות שנעשו כלפי העם היהודי.

מאשימים אותי כי אני מסבך את הענין ע"י

הכנסת פשעים כלפי העם היהודי, והרי את זאת עשתה הועדה כאשר הכניסה בחוק את החיקון בסעיף 11 איך אפשר לאמר שמעשה מסויים הוא פשע רק אם הוא נעשה כלפי יהודים, ואם הוא נעשה כלפי לא-יהודים, אין הוא פשע? מוטב להגביל את החוק רק לגבי יהודים, ונמצא כבר מקום לענוש את הנאצים על פשעים שעשו כלפי עמים אחרים. אין זה מוקבל על הדעת שמישהו יעמוד לדין לפי חוק זה, וכאשר יוכח כי הוא זרג שני פולנצם ויהודי, הוא יקבל את עונשו רק על הריגת היהודי.

כבר אמר היועץ המעפטי כי החוק הזה סטה

מהדרך המקובלת ומעקרונות החוק הפלילי. אך יש בחוק סטיה נוספת: החוק הוא רטרואקטיבי והוא קובע עונש גם על מעשים שנעשו מחוץ לא"י.

רל.

י. לט:

אם נאצי עשה פשע כלפי לא־יהודי בא"י, הרי יש לכך סעיפים שלפיהם אפשר יהיה לענוש אותו. נשאלת השאלה אם מדינתנו צריכה לענוש נאצים על מעשים שעשו לא בא"י, שאינם קשורים בפשעים כלפי העם היהודי. אני אומר כי מדינתנו אינה צריכה לעשות זאת. הרי המדינות האחרות יכולות לעשות זאת, ואדם כזה לא יצא זכאין אם אצא נאצי עשה פשע כלפי פולנים בפולניה, הוא יבוא על עונשו שם, ואם העם הפולני אינו רוצה לענוש אותו, מדוע אנחנו צריכים להתערב?

יש עוד דבר: החוק הזה יכול להכניס יהודים

לקשיים מיוחדים. יכולים להיות מקרים שיהודים שיחפו פעולה עם נאצים נגד עמים אחרים, על מנת להציל את עצמם. אני למשל יכול לתאר לי כי יהודי נרדף, על מנת להציל את חייו, מסר מאה פולנים באיזה כפר פולני והם נהרגו; מדוע לא יעשה זאת? הלא גם הפולנים שיחפו פעולה עם הנאצים? אם התקבל הצעת ברי־יהודה לנסח את הסעיף כך שהשופט לא יוכל לזכות את הנאסם בדין, אני יכול לראות לפני מקרה שיהודי שזף פעולה עם נאצים נגד פולנים במחנה ריכוז, כשהוא היה במחנה אחד עם עמים אחרים. אני הייתי במחנה יחד עם צ'כים, ואני יודע מה צ'כים התנהגו די יפה. אבל הייתי גם עם נרדפיט גרמנים במחנה, ואני הייתי מוכן להרוג במחנה דאאכו אסירים גרמנים; האם הייתי צריך לעמוד לדין?

לכן אני מציע להוציא מהחוק את הפשעים

של השמדה עם, ולהשאיר בו רק את הפשעים נגד העם היהודי.

אני רוצה להסביר מדוע הועדה לא הלכה בדרך

הינו"ר נ. ניר:

של לם.

הממשלה הכניסה לנו הצעת חוק. סעיף 1 של החוק

היה בנוי על פשע כלפי האנושות ופשע שהוא בגדר פשע־מלחמה. בהצעת

החוק שהוגשה ע"י הממשלה לא נכללו פשעים מיוחדים כלפי העם היהודי; אנחנו

הכנסנו זאת.

היו"ר נ. ניר:

החוק הזה הוא חוק אקסקלוסיבי. כפי

שאמר היועץ המשפטי, סטינו בו מעקרונות

החוק הפלילי; סטינו גם בשני הדברים שעליהם דבר לטן ברטרואקטיביות
שלו ובאקסטריוסואליות. סטינו גם בדבר רביעי: נתנו אפשרות לשפוט
אדם בפעם שניה על אותה עבירה. כל החוק הזה כולו סטיות ומטרתו היתה
לגמור את החשבון של המלחמה השניה, של חמש השנים האלה. כוונת החוק
היא לפשעים שנעשו במשך המלחמה, משלטון הנאצים ועד לסיומו של שלטון
זה. כוונת החוק לא היתה לכלול את כל הפשעים שיכולים להיעשות אצאאז
באיזו שהיא ארץ כלפי העם היהודי; זה ענין אחר ואפשר להציע עליו
חוק נפרד. נגד העם היהודי נעשו פשעים במשך אלפיים שנה ולא מעטים
שיו המקרים שגוי, לא-נאצי, הרג יהודי מפני שהוא יהודי, מתוך
אנטישמיות. האם אנחנו מעונינים כעת להוציא חוק עולמי, נגד כל
הדברית שנעשו נגד העם היהודי? הרי גם היום לא נוהגים ליהתים
באמריקה לגור במקומות מסויימים בכל אופן, לא זאת היתה מטרת
החוק.

מפני זה קבלנו את הגישה של הועדה: לגמור

את החשבון עם הנאצים, חשבון המלחמה העולמית השניה. לכן הלכנו בדרך
הזאת. (א. תבורי: וביתר הדברים, עוד חזון למועד.) אין זה אומר
שאסור לחברי הועדה להציע חוקים אחרים.

על הועדה להחליט אם היא רוצה ללכת בדרך
שבחרה בה הועדה או בדרך שמציע למ. אם הועדה תבור בדרך שמציע למ, נצטרך
להכין את כל החוק מחדש. אבל היות ואני מבין כי החברים אריכים לחשב
על זה, נדמה זאת לשבוע הבא.

ב.צ. דינבורג:

אם זה חוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם,

מדוע הסעיף ראשון מתחיל מיהודים?

ההגיון אומר שצריך היה להתחיל בפשעים כלפי האנושות, את"כ פשעים
שהם בגדר פשעי-מלחמה ופשעים כלפינו - האחרונים.

היו"ר נ. ניר:

זה מחקבל על הדעת, אבל נחליט על זאת

בישיבה הבאה.